

ФОРМИ І МЕТОДИ ТВОРЧОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Творча особистість є найвищою цінністю для будь-якого суспільства. Сьогодні Україна знаходиться на шляху входження в світову спільноту розвинених країн і соціально-педагогічні умови нашої держави потребують творчого вчителя, який би допоміг формуванню вільної, незалежної, яскравої особистості. Відомо, що рівень ефективності розвитку суспільства залежить від рівня розвитку творчого потенціалу кожної окремої людини. Тому проблема формування творчого вчителя і досі є найактуальнішою педагогічною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Однією з форм навчально-виховної роботи, яка сприяє розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя є конкурси педагогічної творчості і майстерності як один із видів інтерактивної творчої роботи студентів і викладачів. Про це свідчать сучасні педагогічні дослідження Л.Г.Вишнякової, А.А.Вербицького, В.І.Рибальського, І.П.Ситник, А.М.Уварової, П.М.Щербаня та інших, які стверджують, що така форма роботи сприяє розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя і базується на особистісній зацікавленості студентів, тому що в процесі групової творчої взаємодії краще усвідомлюється цінність інших людей і формується потреба у спілкуванні з ними.

Формулювання цілей статті... Теоретичне та методологічне обґрунтування творчої діяльності щодо організації та проведення конкурсів педагогічної творчості і майстерності.

Виклад основного матеріалу дослідження... Метою конкурсів є виявлення рівня готовності майбутніх учителів до професійної діяльності, формування їх педагогічної спрямованості та професійно-ціннісних орієнтацій. Конкурсні були розроблені таким чином, щоб студенти могли показати знання з основних розділів і тем дисципліни ОПТМ, а також практичні уміння вирішувати педагогічні задачі. Досвід нашої роботи свідчить, що така творча робота зі студентами активізує їх студентську працю, створює позитивну мотивацію на їх наступну педагогічну діяльність, а також допомагає виявити талановиту молодь.

Конкурси вирішують такі завдання як встановлення контактів між студентами різних факультетів, орієнтованих на професію вчителя, та створення відповідних умов для їх творчої взаємодії.

В основу методики і практики проведення конкурсів педагогічної творчості і майстерності були покладені такі принципи: *принцип діалогізації* – рівноправне, повноцінне, міжособистісне спілкування: студент – студент; студент – викладач; вільний обмін інформацією, заснований на повазі до чужої думки; оперативне встановлення контактів із врахуванням інтересів співрозмовників; емоційна відвертість та довіра; звільнення студентів від взаємних підозр, нещирості, страху. *Принцип проблематизації* – створення тенденції до інтелектуального зростання, створення умов для самостійного пошуку розв'язання проблемних задач. *Принцип персоніфікації* – включення особистісного досвіду студентів, уміння проектувати педагогічну взаємодію. *Принцип індивідуалізації* – орієнтація на специфіку інтересів та здібностей кожного студента. Порівняння успіхів та досягнень студента з його попередніми можливостями, а не зі стандартом. Розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя.

Конкурс педагогічної творчості і майстерності проводиться на завершальному етапі навчання студентів з курсу ОПТМ. Організаторами конкурсу виступають викладачі кафедри педагогічної творчості. Тематика конкурсних завдань визначається і затверджується кафедрою педагогічної творчості і заздалегідь доводиться до відома студентів. Доцільним є визначення конкурсних завдань в межах загальної програми з курсу ОПТМ. Завдання конкурсу обговорюються на засіданні кафедри та затверджуються кафедрою не пізніше, як за місяць до початку проведення конкурсу. Підготовка до конкурсу проводиться студентами самостійно під керівництвом викладачів. Відповідальність за підготовку студентів до конкурсу покладається на викладачів кафедри педагогічної творчості, які працюють у групах на відповідних факультетах.

Конкурс проводиться у два етапи: факультетський конкурс команд (в конкурсі приймають участь всі групи і виявляється команда-переможець факультету, яка бере участь у міжфакультетському конкурсі) та загально-університетський конкурс команд, який виявляє команди-переможці. Для оцінювання конкурсантів призначається журі з числа викладачів кафедри. До складу журі можуть входити вчителі-новатори, майстри педагогічної справи, аспіранти, студенти старших курсів – переможці попередніх конкурсів. Журі оцінює студентів за спеціально розробленими критеріями оцінювання виконання студентами конкурсних завдань. Рішення про переможців приймається на засіданні комісії журі більшістю голосів членів журі. Команди-переможці нагороджуються дипломами 1, 2, 3 ступеню. Серед конкурсантів можуть бути виявлені студенти, які заслуговують на спеціальний приз, як найбільш активні учасники конкурсу.

Підготовчим етапом до конкурсу є вся навчально-виховна діяльність викладача зі студентами на лекційних, семінарських, лабораторно-практичних заняттях, а також науково-дослідна робота викладача зі студентами у проблемних групах. Серед найбільш ефективних форм організації навчального процесу, які сприяють формуванню

творчої активності, студенти називають такі методи як аналіз педагогічних ситуацій і розв'язання педагогічних задач, рольові педагогічні ігри, різноманітні педагогічні конкурси.

Щоб бути максимально активними під час проведення конкурсу його учасники мають уважно ознайомитись з досвідом роботи кращих учителів нашої країни. У цьому допомагає студентам і постійно діючий на кафедрі "Круглий стіл", на який запрошуються найкращі вчителі – номінанти конкурсу "Учитель року".

Традиція проведення зустрічей з учителями започаткована викладачами кафедри педагогічної творчості, а її постійними учасниками стали майбутні вчителі – студенти різних факультетів університету.

Форми проведення конкурсу педагогічної творчості і майстерності можуть бути як індивідуальні, так і командні. Командні конкурси мають ряд переваг – вони більш емоційно насичені, надають студентам почуття спільності, і реальну підтримку між членами команди. Такий процес творчої взаємодії допомагає розвитку рефлексивних здібностей майбутнього вчителя та формуванню його позитивного відношення до себе, тому що у процесі командної гри розкривається свідомість того, що кожен може бути потрібний і корисний. Це призводить до усвідомлення цінності свого "Я", знаходження "точки опори" для професійного розвитку. В умовах командного конкурсу студенти також удосконалюють свої уміння педагогічного спілкування. Успіх команди залежить від професійних знань, умінь, навичок, розвитку творчого потенціалу і активності кожного члена команди. За виконання одного конкурсного завдання кожна команда одержує одну на всіх оцінку в балах.

В командному конкурсі можуть бути і індивідуальні завдання, наприклад, конкурс капітанів. Представник команди індивідуального конкурсу приносить своєї команді кількість балів, тому він несе персональну відповідальність за перемогу команди. Команда, яка набрала найбільшу кількість балів, стає переможцем конкурсу з відповідними нагородами. Види конкурсних завдань можуть бути різноманітними: самопрезентація себе і свого предмету (викладання, моделювання виховного заходу). Конкурс ораторів. Рольова гра "Конкурс педагогічних ситуацій". Педагогічний КВК. Аналіз педагогічних ситуацій і розв'язання педагогічних задач. Мозковий штурм. "Педагогічні дебати" та інші види завдань.

Обов'язковим компонентом змісту конкурсу педагогічної творчості і майстерності є розроблені критерії оцінювання виконаних студентами завдань на всіх етапах проведення конкурсу. Розроблені критерії дозволяють об'єктивно виявити рівень загальної педагогічної підготовки студентів, оцінити їх індивідуальний досвід, а також систематизувати види завдань, які є для них найбільш складними, щоб прогнозувати подальший зміст роботи зі студентами, включаючи проведення консультацій, семінарів, конференцій, розробку спецкурсів. *Нами виокремлено такі основні складові оцінки конкурсантів:* професійно-педагогічна спрямованість та система педагогічних цінностей. Талант працювати з людьми. Психологічна чуйність та уміння створити атмосферу творчості Ставлення до педагогічної діяльності, як галузі професійної самореалізації. Відкритість до нових знань. Рівень культурного розвитку. Володіння педагогічною теорією та здатність використовувати її при плануванні навчально-виховних заходів. Комунікативні здібності. Аргументованість, доказовість висловлених думок, ідей. Творчий потенціал. Прагнення професійного успіху. Нестандартність і гнучкість мислення при розв'язанні педагогічних задач. Уміння застосовувати знання теоретичного матеріалу у нестандартних ситуаціях, проявляти розвинену уяву.

Одним із ефективних евристичних методів, який стимулює творчість і активізує колективну творчу діяльність є "Мозковий штурм", тому його часто використовують у командних конкурсах для розв'язання проблемних теоретичних завдань. Мозковий штурм, як правило, проводиться невеликими групами 6-10 учасників. Мета мозкового штурму зібрати якомога більше ідей, щодо проблеми, яка розглядається протягом обмеженого періоду часу. Процедура "Мозкового штурму" така: спочатку надається вся інформація з проблеми, яку повинні вирішити команди. Умови задачі формулюються у загальних рисах перед "штурмом". Певний час проблема обговорюється, всі ідеї записуються. Група генераторів ідей пропонує максимальну кількість гіпотез за відведений час (20 – 40 хв.). На завершальному етапі обговорення запропоновані ідеї ретельно аналізуються, оцінюються, обираються найбільш цікаві і реальні пропозиції. Важливою складовою, яка сприяє успіху проведення гри, є особливі умови її проведення. *Гру слід проводити за такими правилами:*

1. *Заборона будь-якої критики.* Під час "Мозкового штурму" всі учасники гри рівні, думка кожного вважається цінною і не обговорюється; учасники гри мають відчувати, що їх ідеї позитивно сприймаються членами команди. Усі пропозиції записуються на дошці або на папері без зауважень, коментарів чи запитань. Забороняється будь – яка критика, в тому числі й прихована (скептичні посмішки, жести, міміка).

2. *Заохочення запропонованих ідей.* Всі ідеї сприймаються і підтримуються вербальними і невербальними засобами. Схвалюються інсайт, уява, фантазування. Ідеї презентуються стислими висловлюваннями. Кожна команда має запропонувати якомога більше оригінальних ідей. Цензурні обмеження відсутні.

3. *Рівноправність всіх учасників гри.* Кожен учасник гри повинен відчувати, що його пропозиція буде почута і розглянута всіма членами команди. Кожен гравець намагається вирішити проблему і не демонструє своєї переваги над іншими.

4. *Свобода асоціацій і творчої уяви.* Будь-яка запропонована ідея повинна уважно сприйматися командою, тому що може викликати у кожного з гравців власну асоціацію і породити нову оригінальну ідею. Дозволяється

пропонувати будь-які ідеї: фантастичні, жартівливі, помилкові, жодна пропозиція не повинна відкидатися. Регламент на кожну ідею в межах двох хвилин. Ідеї мають бути безперервні, доповнюватися і розвиватися.

5. *Творча атмосфера.* Між учасниками гри підтримуються демократичні, партнерські, дружні стосунки. Створюються такі емоційно сприятливі умови, які припускають гумор, коректний жарт. Керівник "Мозкового штурму" ініціює атмосферу творчого самопочуття команд і психологічного комфорту. Схвалює, посміхається, радіє, говорить компліменти гравцям. До завершення гри керівник не повинен давати оцінки будь-якої запропонованої гравцями ідеї.

6. *Активізація процесу генерування ідей.* Процес штурму може бути активізований за допомогою таких прийомів як *інверсія* (зроби навпаки), *аналогія* (зроби так, як це зроблено в попередньому рішенні), *емпатія* (вважай себе частиною задачі, з'ясуй при цьому свої відчуття), *фантазія* (зроби дещо фантастичне). Гравці можуть звернутися до відомих способів і прийомів, використання яких, в інших ситуаціях, приводило до позитивних результатів. Підвищити активність мозкової атаки бажано через релаксацію, що дозволяє зняти психічне й м'язове навантаження.

7. *Обов'язкова фіксація всіх запропонованих ідей.* Всі ідеї і пропозиції слід записувати словами автора ідеї. Недопустимо переривати генератора ідей, щоб не порушити процес творчого мислення.

Головною умовою "штурму" є оптимізм і впевненість команд у позитивному результаті.

Командна гра "Мозковий штурм" може включати розв'язання складної педагогічної ситуації. *На першому етапі* команди ознайомлюються з умовами задачі. Визначаються "генератори ідей". Визначивши підгрупи, команди обговорюють та фіксують правила гри. *На другому етапі* "генератори ідей", обговорюють проблему упродовж 10-15 хвилин, фіксують свої ідеї. *На третьому – завершальному етапі гри* представники від кожної команди, узагальнюючи та систематизуючи ідеї, презентують і захищають свій варіант розв'язання задачі.

Журі оцінює ефективність роботи кожної команди за визначеними критеріями: моральна спрямованість, наукова обґрунтованість, оригінальність у методах розв'язання, доцільність реалізованих методів, витримування регламенту часу командами.

Ефективним інтерактивним методом творчої роботи зі студентами є *рольова гра "Розв'язання педагогічної ситуації"*. Метою гри є розвиток творчих здібностей і системного мислення студентів, вплив на мотиваційну сферу, на соціальну спрямованість здібностей, прагнень та інтересів майбутнього вчителя, удосконалення комунікативних умінь і навичок студентів та виявлення ефективності їх професійної поведінки.

Структурними елементами гри є педагогічна ситуація і задача, розподіл ролей, етапи і правила гри. Вимоги, що пропонуються до ситуації гри досить сталі. Це, насамперед, її правдоподібність і реалістичність педагогічної проблеми. Задачі повинні бути творчого характеру, де алгоритм рішення невідомий студентам і його ще потрібно самостійно визначити в процесі її розв'язання. Творчі задачі демонструють прийоми самостійного пошуку студентів: висунення гіпотези та аргументації її доказів.

Студенти ознайомлюються з правилами розв'язання творчих задач: знайти логічну суперечність в умовах задач. Сформулювати та проаналізувати проблему. Висунути гіпотезу і запропонувати свої варіанти рішень. За допомогою таких творчих методів як аналогія, творче моделювання, перенесення в нову ситуацію та інші вибрати найбільш ефективний спосіб ви рішення творчої задачі. Теоретично проаналізувати та обґрунтувати результати розв'язання творчої задачі. На основі рішення запропонувати власний алгоритм розв'язання задачі.

Студенти також мусять знати *показники та критерії оцінювання якості* розв'язання творчих задач.

1. *Високий рівень* – яскраво виражена творча спрямованість особистості студента. Уміння бачити й знаходити нестандартні способи розв'язання педагогічних задач. Студенти ефективно вирішують задачі на основі діагностування особливостей конкретних умов. Уміння вирішувати нестандартні задачі, алгоритми рішень яких не вивчались. Студент проектує способи своєї педагогічної діяльності, спираючись на категорії, принципи, методи, критерії, які опановані їм під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін. В процесі розв'язання педагогічних задач студенти спираються не тільки на теоретичні знання і передовий досвід, але й на свою педагогічну інтуїцію, власне емоційне сприйняття й свій особистий досвід. Педагогічні задачі вирішуються варіативно, часто оригінально. Студенти шукають нові, творчі способи вирішення задачі, у них гарно розвинуті професійні, аналітичні, прогностичні уміння. Процес розв'язання творчих задач характеризується науково-доказовим вибором дій у конкретній педагогічній ситуації.

2. *Середній рівень* – початкові уміння синтезувати одержані теоретичні знання і використовувати їх на практиці. Вирішуючи навчально-виховні задачі, студенти певною мірою спираються на знання, якими оволоділи в процесі теоретичної і практичної підготовки. Мають цілком усталену особисту педагогічну позицію, яка базується на сучасних концепціях розвитку школи і педагогіки. Необхідно відзначити, що вона ще недостатньо стійка і може деформуватися під негативним впливом реальної педагогічної практики. Для педагогічного мислення характерні окремі творчі елементи.

3. *Низький рівень* – студенти не вміють застосовувати теоретичні знання для розв'язання педагогічних задач та розкривати причини виникнення тих чи інших проблемних ситуацій. Як правило, їм важко самостійно виявляти і

формулювати педагогічні задачі навчального і виховного характеру. Запропоновані педагогічні ситуації вирішують шаблонно, в основному орієнтуючись на зовнішні обставини, на сам факт, не пов'язуючи процес розв'язання задачі з діагностикою стану і виявлення особливостей об'єкта і суб'єкта педагогічної діяльності. Варіативність рішень, що приймаються студентами – обмежена. Студенти не вміють відстоювати свої думки й аргументувати їх.

Гра може проводитися за двома сценаріями: кожна команда самостійно обирає проблемну педагогічну ситуацію та інсценує її, припинивши показ на кульмінаційному моменті. Команда-суперниця, обговорюючи ситуацію упродовж 10 хвилин, повинна знайти рішення і програти розв'язку ситуації. Командам дається одна і та ж проблемна ситуація. Після 10 хвилин обміркування кожна команда демонструє свій варіант і пояснює свої дії.

На закінчення гри члени журі повинні здійснити розбір гри, аналіз діяльності учасників, вказати на типові помилки і зупинитися на правильних рішеннях.

Журі оцінює роботу команд за такими критеріями: *Громадянська, моральна спрямованість* (дії студентів відповідають ідеалам загальнолюдських цінностей, базуються на високих суспільно значущих мотивах). *Наукова обґрунтованість* (методи, способи рішень і педагогічних дій студентів базуються на науково обґрунтованих знаннях із психології, педагогіки та інших наук). *Доцільність*. Дії студентів відповідають цілям і задачам, на вирішення яких вони спрямовані. *Оригінальність* (у методах, способах рішень виявляється новий, не шаблонний, яскравий, кмітливий підхід). *Ефективне використання педагогічних умінь і навичок*, що забезпечують точність і економічність професійних дій.

Ефективною формою творчої взаємодії суб'єктів є проведення круглого столу. *Круглий стіл* – це бесіда, в якій у рівноправних умовах беруть участь 15-20 осіб. В ході бесіди відбувається обмін думками між всіма учасниками круглого столу. Керівництво бесідою бере на себе ведучий. Як правило, перед учасниками круглого столу не стоїть задача повністю вирішити проблему, що розглядається його учасниками.

Метою круглого столу – є здатність розглянути проблему з різних боків, зібрати як можна більше інформації з проблеми, що розглядається. Зазначити основні напрямки її рішення, узгодити різні точки зору, навчитися конструктивному діалогу. Характерною ознакою круглого столу – є інтеграція тематичної дискусії з колективною консультацією. При проведенні круглого столу необхідно дотримуватися важливої умови, а саме – процес комунікації має відбуватися очі в очі. Тому стіл повинен бути дійсно круглим. Це буде сприяти активності учасників бесіди і стимулювати емоційні прояви невербального спілкування.

У педагогічній практиці метод круглого столу частіше використовується при проведенні науково – практичних конференцій та семінарів зі студентами, а також при проведенні зустрічей з учителями –новаторами.

Круглий стіл може бути проведений на одну із запропонованих тем, наприклад: "Імідж сучасного вчителя, який він?", "Творча особистість ефективного вчителя", "Сучасні освітні технології".

Цікавим видом творчої роботи зі студентами є *конкурс ораторів*. Мета конкурсу ораторів - допомогти студентам перевірити на практиці, в реальних умовах, свої творчі здібності і можливості, щодо майстерності педагогічної розповіді. Студенти самостійно створюють власні творчі розповіді. Розповіді можуть створюватися за власним враженням від побаченого, почутого і пережитого, педагогічні розповіді на основі роздумів над педагогічними проблемами, а також розповіді-роздуми за матеріалами зустрічей з цікавими педагогами. Студентам надається можливість вільно обирати або самостійно формулювати найбільш привабливу і цікаву тему для своєї розповіді, а також обирати її жанр: *розповідь-опис, розповідь-пояснення, розповідь-роздум, розповідь-спогад, розповідь-ілюстрація*.

Тематику педагогічної розповіді студенти обирають за власним бажанням. Це може бути розповідь-роздум, наприклад: "*Мій ідеал учителя*", "*Учитель сьогодні, який він?*", "*Талановиті діти*" та ін. До початку конкурсу слід ознайомити студентів – конкурсантів з системою оцінювання їхнього виступу. Розповідь має бути побудована за всіма законами логіки мовлення, образності, передавати певний емоційний настрій, її інтонації мають відповідати меті словесної дії. Водночас конкурсанти повинні намагатися створити такий творчий продукт, який виходить за рамки заданих еталонів, зразків і стає виразом суто власних думок, спостережень, бачення і відчуття своєї проблеми. Конкурсне завдання включає – написання й виголошення педагогічної розповіді.

Захист студентами творчого проекту здійснюється за п'ятьма етапами (етапи пропонуються за технологією, розробленою дослідницею цієї проблеми А.М.Уваровою).

1. *Мотиваційний етап*. Стислий коментар оповідача до своєї розповіді, в якому автор творчого проекту коментує вибір і привабливість своєї теми, оголошує її актуальність, висвітлює основну проблему, зазначає мету розповіді, її жанр. Цей етап налаштовує слухачів заглибитися в зміст і проблему розповіді.

2. *Виголошення студентом промови*. Це досягається такими педагогічними факторами, як: гарні ораторські манери – коректність, невимушеність, натхнення, впевненість, дружній тон оратора. Особлива увага приділяється голосу, якостям його мовлення: виразності, доступності, чіткості слова оповідача. Невербальний вплив оратора на слухачів сприяє створенню творчого самопочуття аудиторії, її зосередженості на промові.

3. *Запитання до оповідача* (задум автора, мета розповіді, зміст її сюжетної завершеності). Наприклад, яка мета стояла перед автором при створенні розповіді? Чи вдалося досягти її? Наскільки завершений сюжет розповіді?

4. *Виступи незалежних рецензентів*. Як правило, виступають два рецензента (2-3 хв.), які заздалегідь прочитують написаний текст конкурсанта, а потім прослуховують оповідача на конкурсі ораторів. При підготовці рецензій студенти – рецензенти насамперед дознаються критерії майстерності педагогічної розповіді. Вони висловлюють своє загальне враження, вказують на позитивні моменти в творчій роботі конкурсанта, зазначають слабкі місця, недоліки, пропонують шляхи вдосконалення творчого продукту. Рецензія розглядається журі як окрема й важлива творча робота і є необхідним творчим продуктом.

5. *Оцінювання журі педагогічної розповіді студентів*.

Журі оцінює розповіді студентів за таким у критеріями:

1. Досконалість техніки організації розповіді, конкретність та якість матеріалу. 2. Уміння виокремлювати етапи розповіді та їх завдання.

3. Доцільність використання засобів виразного мовлення, культура мови.

4. Донесення до слухачів головної ідеї розповіді, уміння передавати своє власне бачення визначеної проблеми, самостійне ставлення до викладеного матеріалу.

5. Здатність впливати на розум і почуття слухачів і викликати у них певні емоційні почуття.

6. Педагогічний артистизм (володіння технікою організації контакту, невербальними засобами комунікації: пластикою тіла, поставою, мімікою, жестикуляцією, мізансценою. Володіння вербальними засобами комунікації: технікою мовлення, диханням, голосом, дикцією, паузами, інтонаціями, логічними наголосами. Уміння створювати творче самопочуття, розподіляти увагу, керувати своїм психічним станом у процесі розповіді, імпровізувати.

7. Здатність до персоніфікації розповіді, гідна самореалізація.

8. Розуміння реакції аудиторії, уміння звернутися до аудиторії і привернути її увагу, викликати інтерес до теми, надати переконливі факти та аргументи.

9. Оригінальність сюжетної лінії та композиційної побудови, наявність нової, незвичайної для оточуючих інформації.

Важлива роль в творчій діяльності вчителя надається науково-дослідній роботі. Результати науково-дослідної роботи майбутнього вчителя оголошуються на звітних наукових студентських конференціях, студентських з'їздах, симпозіумах, тому студент повинен уміти виступати з науковою доповіддю. *Наукова доповідь* – це публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми, де доповідач усно викладає результати своєї наукової роботи, а також робить власні висновки і пропозиції. Доповідь готується у письмовій формі обсягом 6-8 сторінок і розрахована на 15-20 хвилин виступу. Якщо підготовлена на 5-7 хвилин, то вона носить назву повідомлення.

Структура наукової доповіді така: *вступ* (висвітлюється актуальність та зазначаються причини, які зумовили необхідність написання доповіді). *Основна частина* (доповідач аналізує сучасний стан проблеми, наводить аргументи, виклад всього матеріалу підпорядковується одній провідній ідеї, чітко визначеній автором). *Підсумки* (доповідач викладає найбільш важливі теоретичні та практичні результати, одержані в науковій роботі, що містять формулювання наукової проблеми, яка розглядалася, її значення для науки і практики, а також оголошує свої висновки, рекомендації, пропозиції).

Специфіка усного наукового виступу має свої особливості. Основними критеріями комунікативної культури наукової доповіді є точність наукового викладу і культура наукової мови. Точність наукового викладу припускає відповідність мовних засобів системі наукових понять. Культура наукової мови – це доцільне вживання мовних засобів для досягнення комунікативної мети і вимагає дотримання таких правил: вживання слова у точному академічному значенні. Стилість. Доцільне вживання конкретної і абстрактної лексики. Використання дієслів на місці віддієслівних іменників. Послідовний і чіткий логічний, а також граматичний зв'язок між реченнями, що містять окремі судження. Переважання стверджувальних речень над заперечними. Доцільне вживання вставних конструкцій, супровідних тверджень, затверджень.

Показники якості та критерії оцінювання наукових доповідей можуть бути такими:

1. *Актуальність наукової проблеми* (проблема, яка розглядається в доповіді має науковий інтерес, в доповіді надається критичний аналіз відомих наукових підходів до проблеми, що розглядається).

2. *Доцільність формулювання теми доповіді* (назва доповіді відповідає суті вирішення наукової проблеми, яка досліджувалася автором, та вказує на мету дослідження).

3. *Послідовність і логічність подачі матеріалу доповіді* (доповідь відповідає плану, тема розкривається послідовно: теза, аргумент, висновки).

4. *Розкриття теми доповіді* (тема доповіді розкрита глибоко і має концептуальний характер, автор надає переказ наукових джерел).

5. *Самостійність та оригінальність доповіді* (студент розуміє сутність проблеми своєї доповіді, володіє умінням узагальнювати і робити власні висновки).

6. *Наявність результатів власного дослідження* (в доповіді дається критичний аналіз наукової літератури, студент має власні думки щодо актуальності обраної теми для сучасної науки, а також доповідачем представлені результати власного дослідження).

7. *Рівень теоретичних висновків в доповіді* (висновки є самостійними і вказують на глибоке осмислення доповідачем теоретичних положень доповіді).

8. *Майстерність наукової доповіді* (студент уміло використовує систему аргументацій, вміє чітко визначити свою позицію, а також підтримувати контакт з аудиторією. Студент вміє демонструвати інтелектуальну експресивність, мовну і стилістичну грамотність, правильно оперує термінологією, вдало використовує цитати та посилення).

Висновки... Проведене дослідження та досвід професійної роботи свідчать, що конкурси педагогічної творчості і майстерності формують у студентів творчі здібності, стимулюють винахідливість, ініціативу, впевненість у власних силах, допомагають формуванню умінь оперувати набутими знаннями в конкретних ситуаціях, планувати свої педагогічні дії, передбачати їх наслідки, а також сприяють вдосконаленню навичок самоаналізу, самоконтролю й самооцінки майбутнього вчителя.

Література

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой. – М.: Просвещение, 1987. – 97с.
2. Михальская А.К. Педагогическая риторика. История и теория. М.:Издательский центр "Академия", 1998. – 432 с.
3. Никитин Б.П. "Ступеньки творчества или развивающие игры. – М.: Просвещение, 1990.
4. Уварова А.М. Творча взаємодія викладача і студентів у процесі освоєння педагогічної розповіді. Збірник наукових праць. – Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – С.507-517.

Анотація

У статті розглядаються деякі питання теорії та методики проведення конкурсів педагогічної творчості і майстерності у вищих навчальних педагогічних закладах.

Аннотація

В статье рассматриваются вопросы теории и методики проведения конкурсов педагогического творчества и мастерства в высших учебных педагогических заведениях.

Подано до редакції 6.11.2008 р.

□ 2008

Сивачук Н.П.

СТАНОВЛЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА У КОНТЕКСТІ ЗАСВОЄННЯ ІНТЕГРОВАНІХ ЗНАНЬ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Складні політичні, соціальні та екологічні процеси у світі і в Україні зокрема на початку XXI століття актуалізують питання становлення особистості, її світогляду, моралі, духовності. Загострення глобальних проблем сучасності, інтернаціоналізація життя суспільства і виробництва, духовна криза техноцивілізації диктують певні умови розвитку освіти. Ознакою духовно-соціального стану українського суспільства є ставлення людей до рідної мови, здатність відповідати за збереження мовної пам'яті, космічної відповідальності за мовленнєвий вчинок. Серед пріоритетних напрямків реформування системи виховання у Державній програмі "Освіта" (Україна XXI століття) визначено необхідність формування високої мовної культури особистості, вказується на необхідність підготовки нового покоління педагогічних працівників [1, с.67]. Це є особливо актуальним для студентів-філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Наукові розвідки останнього часу актуалізували увагу на загальних проблемах становлення майбутнього спеціаліста на культурологічному рівні (праці М.І.Болдирева, Н.В.Кузьміної, О.Г.Мороза, В.О.Сластьоніна); на основі філософського аналізу культури (праці Ю.В.Вишневецького, В.М.Межуєва); психологічний та психолінгвістичний зміст мовленнєвої діяльності особи (Л.С.Виготський, Л.В.Мінаєва, О.О.Потебня, Л.В.Щерба); питання риторичної підготовки студента висвітлено у працях Ю.К.Бабанського, Г.Л.Бондаренка, Л.Г.Вікторової, І.А.Зязюна, Г.М.Сагач та ін.

Формулювання цілей статті. Мета нашої статті – розкрити деякі аспекти становлення мовної особистості майбутнього вчителя-філолога у процесі вивчення риторики у контексті інтегрованих знань.

Виклад основного матеріалу дослідження... Нові завдання освіти XXI століття вимагають використання в навчальному процесі інноваційних педагогічних технологій у нерозривному зв'язку з високою комунікативною культурою. Сучасні дослідники, зокрема академік В.Г.Кремень, вважає, що "найперспективнішою інноваційною технологією вважають "кейс-статі" – навчання з використанням конкретних навчальних ситуацій, тренінгові технології – тренінг ділової комунікації, особистісного розвитку, комунікативних умінь тощо" [5, с.14]. За таких умов викладач повинен навчити студентів ефективно, доцільно, творчо освоїти і осмислити, критично оцінити інформацію.